

УДК 152.27

ІНТЕЛЕКТ ЯК ФОРМА АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ ДО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*О. Трум, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

Досліджено роль інтелектуального потенціалу особистості як форми адаптації до умов зовнішнього середовища. Обґрунтована необхідність посилення інтелектуального виховання молоді як фактору соціальної адаптації та трансформації особистості в сучасному суспільстві.

Ключові слова: інтелект, IQ, особистість, адаптація, психологія, емоційний інтелект.

Постановка проблеми. На сьогодні, в умовах економічної та соціальної невизначеності, актуальним є проблема адаптації особистості в сучасному мінливому суспільстві. Психологія як наука досліджує теоретичні та практичні аспекти, котрі регулюють адаптивний процес сучасного покоління молоді. Останнім часом багато уваги приділяється дослідженню когнітивних функцій особистості в розрізі соціалізації. Посилення впливу неконтрольованих інформаційних потоків, дія засобів масової інформації, відео-контент, котрий наявний в соціальних мережах, все це безпосередньо впливає на розвиток особистості. Саме тому, актуальним і доцільним є ранній інтелектуальний розвиток особистості, в результаті чого індивід зможе «відфільтрувати» непотрібну інформацію, і як результат – соціально адаптуватися.

Аналіз останніх досліджень. В літературі адаптаційні можливості людини визначаються, як „сукупність конституційно-морфологічних, фізіологічних, біоенергетичних, нейродинамічних, психічних, психологічних та інших властивостей людини, які організовані за принципом взаємодії і зумовлюють здатність людини адаптуватися до конкретних вимог діяльності, умов природного та соціального середовища тощо” [1, с.55].

На думку відомого дослідника Р. Стенберга, лише інтелект певного рівня дозволяє особистості знайти в суспільстві відповідну лінію поведінки. Це говорить про те, що від рівня IQ індивіда залежить характер соціалізації людини [2]. Ж. Піаже розглядав інтелект, як провідний універсальний засіб зрівноваження особистості із зовнішнім середовищем. Він вважав, що розвиток інтелекту відбувається за двома напрямками: перший пов'язаний з інтеграцією когнітивних структур, а другий – з ростом об'єктивності індивідуальних уявлень про дійсність.

На сьогодні в науці встановлено, що інтелект – це найбільш досконала психологічна адаптація, яка виступає важливим знаряддям взаємодії індивіда та суспільства [4].

Мета статті. Метою статті виступає узагальнення теоретичних концепцій ролі інтелектуального потенціалу людини в розрізі формування адаптаційних можливостей.

Виклад основного матеріалу. Психологічний стан людини безпосередньо впливає на адаптаційні здібності індивіда. Для молоді особливо актуальними є навички соціалізації та адаптації до зовнішнього середовища існування. Здатність формування адекватної лінії поведінки безпосередньо залежить від інтелектуального розвитку особистості, адже лише людина з достатнім рівнем інтелекту здатна будувати логічні причинно-наслідкові ланцюги.

Якщо інтелектуальні можливості людини знижені, то вона керується більш примітивними формами регуляції, котрі сформовані стереотипами довкілля. Варто відмітити, що стереотипами виступають не лише форми поведінки, але й моральні цінності.

Тож, коли рівень пізнавальних можливостей недостатній, то людина створює лінію поведінки, засновану на стереотипному мисленні. Людина в ході своєї діяльності приймає рішення, котрі можуть не відповідати формату ситуації, тобто бути неадекватними.

На основі пізнавальних можливостей індивіда формується не тільки поінформованість, обізнаність, а й якості різнобічної компетентності, як форми загального розвитку особистості. Такий тип поведінки у психології прийнято називати адаптивним, гармонійним. Таким чином, високий рівень розвитку інтелекту сприяє розвитку цілісних і системних форм саморегуляції, а низький – породжує випадкове пристосування до ситуації, яке за своєю суттю має компенсаторний характер.

Варто наголосити, що існують різні типи інтелекту, котрі відповідають за здатність індивіда до адаптації в суспільстві (табл. 1).

Варто відмітити, що існує соціальний інтелект, котрий проявляється можливістю розуміти людей та управляти ними. Серед підсистем соціального інтелекту є емоційний інтелект – здатність людини розуміти та керувати емоціями, які відчуває вона і ті, хто знаходиться поруч. Особи, котрі мають високий емоційний інтелект здатні досягати більших успіхів на роботі, вони є більш відповідальними. До того ж, саме емоційний інтелект допомагає

адаптуватися до будь-якої ситуації, стримуючи при цьому неадекватні реакції. Основні складові емоційного інтелекту представлені нижче (рис. 1).

Таблиця 1 **Основні типи інтелекту та їх функції**

Тип інтелекту	Основна функція
Природний інтелект	Визначає здатність людини відчувати тварин і рослини. Зараз цей тип інтелекту продовжує відігравати важливу роль у деяких галузях і без нього неможливо стати професійним ботаніком або агрономом.
Логіко-математичний інтелект	Допомагає рахувати, вирішувати складні математичні та логічні задачі. Логічний інтелект, як правило, добре розвинений у математиків, науковців та детективів.
Міжособистісний інтелект	Здатність розуміти й ефективно взаємодіяти з іншими людьми.
Тілесно-кінестетичний інтелект	Здатність маніпулювати фізичними об'єктами і використовувати різні фізіологічні навички. Такі люди добре орієнтуються в часі і просторі. Спортсмени, танцюристи, хірурги повинні володіти добре розвиненим тілесно-кінестетичним інтелектом.
Особистісний інтелект	Здатність розуміти себе, а також свої думки і почуття, і використовувати ці знання в процесі планування життя. Цей тип інтелекту дозволяє людині тверезо оцінювати свої можливості.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

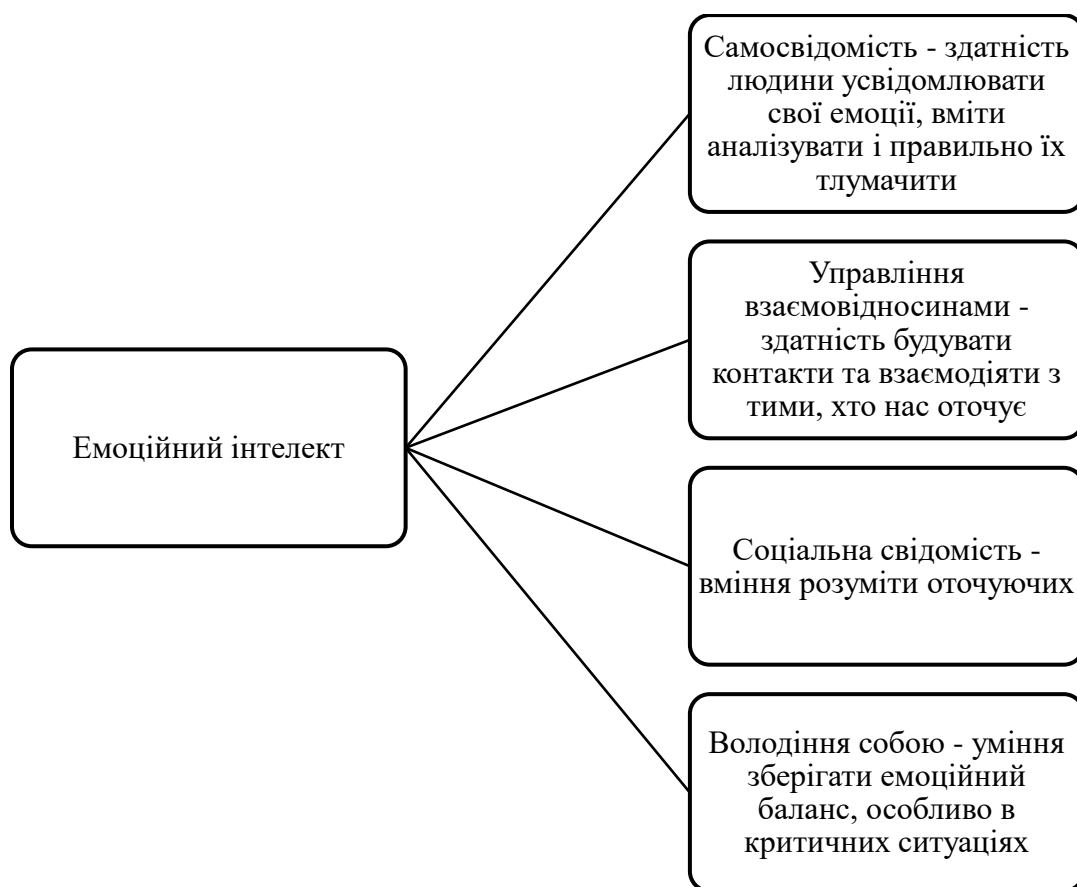

Рисунок 1 – **Основні складові емоційного інтелекту**

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Розвиток емоційного інтелекту – це значущий фактор підвищення психологічної культури особистості і суспільства [5]. Адже особистість визначається через особливості взаємодії пізнавальної, емоційної та емоційно-вольової сфер людини.

Підтверджується, що інтелект і креативність є основними проявами особистісних якостей, актуальних для різних видів соціальних ситуацій. Існують дані, які засвідчують, що індивіди з високими та вище середнього рівня інтелектуальними показниками набагато успішніше адаптуються в суспільстві [6].

Висновки. Основне завдання інтелектуального виховання полягає в тому, щоб допомогти молодій людині вибудувати свій інтелектуальний, ментальний світ. Саме від цього, на нашу думку, залежить вся подальша соціальна лінія розвитку індивіда, яка дозволяє прослідкувати реальний рівень присвоєння молоді людиною суспільної людської сутності. Проведений аналіз вказує на необхідність більш прискіпливої уваги до формування інтелектуального потенціалу нації, що буде сприяти розвитку здібностей і можливостей кожної особистості до адаптації в сучасному мінливому світі.

Список літературних джерел:

1. Філіпова І. Емоційний інтелект як засіб успішної самореалізації // Питання психології. 2007. №4. с. 68-79.
2. Sternberg R.I. Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development// Hum.Devel. 1988.V.31.P.197-221.
3. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку / О. І. Власова.- К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – 308 с.
4. Ворон М. Множинний інтелект: від теорії до практики [Текст] / М. Ворон, Ю. Найда // Підручник для директора: журнал управлінської компетентності, 2008. – № 5. – С. 68–72.
5. Дерев'янка С. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах/ С. Дерев'янка // Соціальна психологія. – Київ, 2008. – 1 (27). – С. 96-104.
6. Шмаргун В.М. Онтогенетичний аспект інтелектуального розвитку дітей // Актуальні проблеми психології. Том. 5: Психофізіологія. Медична психологія. Генетична психологія. Випуск 4. –К.: Міленіум, 2005. – С.270-281 с.

O. Trum. INTELLECT AS A FORM OF ADAPTATION OF YOUTH TO THE EXTERNAL ENVIRONMENT.

The role of the intellectual potential of the individual as a form of adaptation to environmental conditions is investigated. The need to enhance the intellectual upbringing of young people as a factor of social adaptation and personality transformation in modern society is substantiated.

Key words: *intelligence, IQ, personality, adaptation, psychology, emotional intelligence.*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування **Баршівська І.В.**
Миколаївський національний аграрний університет